

Turist i sindet

Et hovedværk i 80ernes amerikanske film

af Carl Nørrested

Lawrence Kasdan er en af de få yngre amerikanske instruktører, der ikke sløser sit talent bort. Han har lavet solide underholdningsmanuskripter bl.a. til Spielberg og Lucas og har instrueret tre markante genrefilm med ca. to års mellemrum, fra film noir pastichen *Høj plus* (*Body Heat*, 1981), der introducerede skuespillerne William Hurt og Kathleen Turner som par, 60ergenerationskildringen *Gensyn med vennerne* (*The Big Chill*, 1983), en markant problematisering af ungdomsfilm med William Hurt som gruppens vietnam-dropout, til westernfilmen *Silverdo* (1985) og endelig i 1988 *Turist ved et tilfælde*, hans første egentlige genresprængende eksperiment og hidtil mest personlige film, atter med William Hurt og Kathleen Turner i centrale roller.

Turist ved et tilfælde er en sjældent moden film i samtidsamerikansk sammenhæng, og det sættes markant i relief ved den jammerdal af grov rutine, USA el-

lers belemrer os stakkels biografgængere med netop her i 80erne, hvor skildringen af menneskeligt potentiale helt opører ved 30-årsalderen.

Grundattituden i *Turist ved et tilfælde* er ærkeamerikansk og netop den, vi elsker dem for – den ukuelige optimisme.

Macon (Hurt) og Sarah Leary (Turner) har mistet deres søn ved et 'tilfældigt' drab, og Macon er krøbet ind i en næsten ubrydelig kokon af selvbeskyttelse med mistro til omverdenen, ved bl.a. at skrive praktiske rejseførere for handelsrejsende, der ønsker at transportere the American Way of Life med sig overalt i verden som en beskyttende skal mod virkelighedskonfrontationer. Ved et tilfælde havner Macon ufrivilligt hos sin grotesk omklamrende familie i Baltimore og længes atter efter de normbegræftende vaner i det udlevede for-

hold til konen. Men trods alt det, ja, så opstår alligevel en irrationel kærlighed til en kvinde (Geena Davis), der repræsenterer en stik modsat livsform: Man kan mod alle odds realisere den fornyende kærlighed. Så er der i virkeligheden ikke så langt til 'at rejse er at opleve'...

Turisten

Macons sårede sind og utilnærmelighed tvinger Sarah ind i den stærke moderrolle, der fastholder den lukkede familiebinding, hvor han ikke kan frigøre sig fra mindet om sønnen. Psykisk kører han i ring i det stivnede ægteskab, der giver tryghed i forhold til hans psykiske krise ved dets uforanderlighed, men samtidig blokerer enhver vej ud af krisen, fordi ægtefællerne hverken evner at tage hul på ægteskabets krise eller effekten af sønnens død. I stedet holdes sønnen i live i ægtefællernes laden stå til, delvis som om intet er hændt, delvis i

gensidige beskyldninger om modpartens svigt overfor sønnen i forsøg på at finde en mening i hans meningsløse død.

Da Sarah giver op og forlader Macon, er det en befrielse der dog har den modsatte virkning, idet han nu isolerer sig helt fra omverdenen, ganske ifølge hans rejsebøgers anvisning på at undgå kontakt med de fremmede steder, som den rejsende må besøge. I sin isolation hengiver han sig til dyrkelsen af sønnens efterladenskaber, der bevares rituelt men underordnes det rationelle fortrængningssystem – bl.a. hunden, som han ikke kan styre og som er i vejen, når han skal rejse. I det tomme hjem, hvor han udvikler sine rationelle rejssystemer ad absurdum, har han udnyttet sønnens skateboard i et sindrigt vaskemaskinesystem, som han stik mod hensigten og ved hundens mellemkomst falder og brækker benet på.

Denne deus ex machina bringer ham ud af hjemmet, men fra asken i ilden som rekonvalesent hos sin sammenkittede familie, hvor søsteren er låst fast og låser sig selv fast i familiefunktionerne som husmor og fungerer som nok et overordnet, rationelt moderbillede. Hendes beskyttertrang blusser vildt op, da Macon vender hjem til folden som dejligt handicappet. Midt i alle de psykiske kriser beskriver filmen let og vittigt familien som er ren lystspilkonstruktion med brødrene, faderen og søsteren (moderen er død), hvor den ene er mere sær end den anden og lever et lystigt liv – jfr. Capras *Du kan ikke tage det med dig* -som der kan tolkes alle mulige fortrængninger ind i, men det absurde står fint som det er.

Ratio og driftshæmning nedbrydes ved sammenstødet med den ligeledes lidt vanvittige men frigjorte og naturreflekterende hundeopdrætter (Geena Davis), der absurd rablesnakker om sig selv og ikke lægger antydning af konventionelt bånd på sin interesse for Ma-

con. Først opdrager hun hans neurotiske hund til at fungere uden den døde dreng ved simpelt hen at afrette den med naturbetingede ritualer og dernæst hundens ejer til at møde hende som ligesindet og genvinde den nødvendige legelyst, som fører til opbrud fra familie-bånd og dødstraume.

Instruktion

En film omkring modne problemer er en sjældenhed i dagens Hollywood, og så er den ovenikøbet vellykket. Personinstruktionen af samtlige skuespillere i ensemblespil er uhyre gennearbejdet. De tre centrale roller er ikke stjernespil (som Hoffman i *Rain Man*), men fint neddæmpet method acting. Hurt har aldrig været mere facetteret. Det kan især sættes i relief ved at sammenholde hans melodramatiske paraderolle i *Blind hævn* med den motivation, der er indarbejdet i Macons figur, hvor psykoterapien udvikles i dagligdagens sammenstød uden den sædvanlige indblanding af en bedrevidende psykiater.

Locations er i en sjælden grad velvalgt og rammende, lige fra en kæmpe Burger King på Champs-Elysees til familiens hæmmende hyggelige residens i Roland Park, Baltimore, netop det suburban

småborgerlige Baltimore, som Divine og John Waters har vrænget ad fra undergrunden. Genremæssigt balanceres der suverænt mellem drama og løssluppen komedie, der ligefrem udvider melodramabegrebet og giver os håb om, at det netop bliver det seriøse melodrama (og den transformerede musical), der i fremtiden vil få amerikansk film til at genvinde sine kræfter. Det er en ganske uvant og helt original dramaturgisk konstruktion. Det er absolut et alvorligt og kontroversielt emne serveret med demonstrativ vægt på det ligeledes rituelle komediaspekt, et genrevalg, der gør filmen så vedkommende anderledes. Selv parallellen mellem Macons psykiske fortrængningsmekanismer og hans rejseanvisninger, der kunne være blevet gumpetung, er i stedet morsom, let og elegant.

Jeg er ikke fri for at betragte *Turist ved et tilfælde* som et hovedværk i nyere amerikanske film. Den har et forbilledligt (men for langt) manuskript, der enkelte gange bliver demonstrativt sentimentalt og bastant (f.eks. Davis' søn som erstatningssøn for Hurt), men ellers er filmen kun skæmmet af en fuldstændig uhæmmet følelestolkende rutineunderscoring af komponisten John Williams.

Filmens forløb hæver handlingsplanen til uanstrengte symbolske sfærer, for ret beset er det en film om den blindt rationelle kapitalismes uhæmmede vækst drevet ad absurdum her i 80'erne (som mange amerikanske film eksplicit behandler), men som her må vige for et liv med den demokratiske verdens kaotiske charme og livskvaliteter.

Turist ved et tilfælde

The Accidental Tourist. USA 1988. Instr: Lawrence Kasdan. Manus: Kasdan, Frank Galati efter roman af Anne Tyler. Foto: John Bailey. Klip: Carol Littleton. Musik: John Williams. P-design: Bo Welch. Medv: William Hurt (Macon Leary), Kathleen Turner (Sarah Leary), Geena Davis (Lisa). Udl: Warner & Metronome. 125 min. Prem: 9.3.1989.

